

УДК 763(477-25)''197''

Катерина Попович

*здобувач кафедри теорії та історії мистецтв НАОМА
науковий керівник: кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри рисунка НАОМА Ю. В. Майстренко-Вакуленко*

**Розвиток літографського мистецтва
київської школи графіки у 1970-ті роки**

Анотація. Стаття присвячена творчості київських художників-графіків 1970-х р., які працювали в літографській техніці. Розглянуто тематику естампів майстрів-літографів досліджуваного періоду. Автором частково охарактеризовані образно-стилістичні особливості графічних творів.

Ключові слова: графіка, літографія, асфальт, естамп, плоский друк.

Постановка проблеми. Автор вважає за необхідне зауважити, що в дослідженнях, присвячених творчості українських художників-графіків 70-х років ХХ ст. недостатньо уваги приділено літографіям, які є невід'ємною складовою графічного мистецтва, та вивченню їхніх особливостей в образно-художньому та мистецтвознавчому аспектах.

Також сьогодні проблемою є друк літографій, що потребують спеціальних умов та обладнання, необхідних для підготовки і друку естампів з літографської форми. У наш час літографські майстерні розташовані на базі Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури та Видавничо-поліграфічного інституту НТУУ «КПІ». Варто зауважити помітне зниження інтересу до виконання літографій майстрами сучасності.

Актуальність дослідження діяльності київської школи літографії зумовлена тим, що в науковій літературі мало комплексних монографічних досліджень, які б вивчали саме цю тему в повному обсязі. На сьогодні літографії, які є частиною творчого доробку низки київських художників-графіків 1970-х років, потребують всебічного вивчення та ґрунтового аналізу.

Зв'язок авторського доробку з важливими науковими та практичними завданнями. Матеріали дослідження відповідають тематиці наукової роботи кафедри графічних мистецтв НАОМА та дисертаційного дослідження автора.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед останніх загальних праць найґрунтовніше українська графіка представлена у п'ятому томі «Історії українського мистецтва» (2006) за редакцією Г. Скрипник [2]. Так, у главі «Мистецтво другої половини 1950-х – 1980-х років» висвітлені основні етапи

розвитку та здобутки українського образотворчого мистецтва, зокрема у статті «Графіка» О. Авраменко окреслено загальний стан української графіки, що охоплює 1950–1980 роки; детальніше книжкова графіка II половини ХХ ст. досліджена в статті «Книжкова графіка» О. Ламонової.

Українському графічному мистецтву ХХ ст. присвячено кілька фундаментальних монографій О. Лагутенко, серед них: «GRAPHIEN ГРАФІКИ. Нариси з історії української графіки ХХ століття» (2007) [3], «Українська графіка ХХ ст.» (2011) [4]. Творчий доробок та аналіз творчості київських художників представлений в альбомі «На межі II–III тисячоліть: Художники Києва. Із дерева життя українського образотворчого мистецтва» (2009) [5].

Новизна дослідження та зазначення нерозглянутих раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. У пропонованому дослідженні вперше розглянуто наявний матеріал про мистецтво літографії у творчості київських художників-графіків 70-х років ХХ ст.; відтворено цілісну картину розвитку техніки плоского друку в київському мистецькому середовищі та визначено коло митців-графіків Києва, які працювали в галузях станкової графіки та книжкової ілюстрації у літографській техніці; визначено тематику та жанровий діапазон графічних творів і розділи книжкової ілюстрації, які обрали київські літографи у досліджуваній часовій проміжок; виявлені художні ознаки, засоби виразності та технічні особливості літографій, створених київськими художниками-графіками 1970-х років. Літографське мистецтво розглянуто автором статті як окремий вид друкованої графіки, а також приділена увага його особливостям.

Методологічне або загальнонаукове значення авторських розробок. Практичне значення роботи полягає в можливості залучення її результатів в наступних дослідженнях образотворчого мистецтва України. Матеріали наукової розвідки можуть бути використані у навчальному процесі при підготовці художників-графіків та інших фахівців споріднених спеціальностей, а також для розробки методичних посібників з друкованої графіки, складанні каталогів, підвищення інтересу до літографського мистецтва та вивчення творчої спадщини українських графіків.

Мета статті – дослідження діяльності київської школи літографії у 1970-ті роки, визначення кола київських митців, які працювали в літографській техніці та аналіз їхнього творчого доробку на основі публікацій, архівних матеріалів, загальних праць про українське графічне мистецтво, каталогів художніх виставок й конкурсів книги, альбомів та монографій про окремих майстрів-літографів Києва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Київська графічна школа – один з потужних та визначних мистецьких осередків країни високого професійного рівня, що має глибокі традиції та великий творчий потенціал.

Художники-графіки досліджуваного періоду звертаються до техніки плоского друку для втілення своїх творчих задумів. Літографія має чимало

засобів виразності та художньо-пластичних прийомів залежно від обраної літографської манери. Роботи, виконані літографським олівцем, подібні до рисунка м'якими графічними матеріалами, коли сама поверхня каменю створює додаткову фактурність, зернистість на естампах, цим додаючи літографіям ошатності. Розмивання тушшю нагадує живописну техніку акварелі; гравюра на камені подібна до офортної техніки травлений штрих або манері туші, перо; а робота в техніці «асфальт» схожа на мецо-тинто [7]. Тому літографіям, залежно від обраних інструментів, технології, прийомів та манер, притаманні ознаки тонової, світлотіньової або лінійної графіки. Цей вид друкованої графіки був досить популярний як серед молодих митців, так і серед зрілих майстрів графіки.

Студенти Київського державного художнього інституту (сьогодні – НАОМА) мали і мають можливість опанувати літографську техніку, навчаючись у досвідчених фахівців. Тому для створення дипломної роботи, яка є підбиттям підсумків та результатом певного етапу становлення особистості молодих митців, частина випускників 1970-х р. обирала літографію. В майстерні книжкової графіки під керівництвом професора В. І. Касіяна та доцента В. Я. Чебанника, творча та викладацька діяльність яких сприяла піднесенню графічної культури на високий професійний рівень, для оформлення та ілюстрування книг студенти звертаються як до вітчизняної й російської літератури, так і до зарубіжної класики. Скажімо, над оформленням та ілюструванням творів українських авторів працювали Н. Болдирева (книга В. Стороженка «Марко проклятий», 1971), В. Турикіна (драма-феєрія Лесі Українки «Лісова пісня», 1971), Н. Корнєєва (книга «Українські народні пісні», 1973), Ю. Скакандій (роман М. Томчаниа «Жменяки», 1974). Книги російських письменників ілюстрували Н. Толкачова (твір М. Достоевського «Записки з мертвого дому», 1971), Л. Загорна (книга М. Салтикова-Щедріна «Історія одного міста», (1974), М. Драга (роман М. Островського «Як гартувалася сталь», 1977), О. Тертична (твір М. Гоголя «Мертві душі», 1977).

Над складовими книжкового оформлення працювали Г. Галинська (трагедія В. Шекспіра «Ромео та Джульєтта», 1972) (іл. 1) та Л. Триммері (роман Шарля де Костера «Тіль Уленшпінгел», 1973). Особливої уваги заслуговують ілюстрації Г. Галинської, які вирізняються своєю експресивною манерою, імпульсивністю, неперевершеною грою чорного та білого.

Для робіт студентів майстерні станкової графіки досліджуваного періоду характерні

Іл. 1. Г. Галинська. «На балу». Ілюстрація до трагедії В. Шекспіра «Ромео та Джульєтта». Літографія. 1972

теми соціалістичного будівництва й прославляння людини-трудівника в рамках методу «сопореалізму», показ сучасності, сторінок минулого та історії свого народу. Їхнє завдання полягало в реалістичному відтворенні навколишньої дійсності, тому широко використовувався метод оповідності, фіксації побаченого, розкадровки та лінійного розгортання сюжету в просторі. Керівник майстерні доцент І. М. Селіванов, згодом професор, вимагав від вихованців повного розкриття теми, достовірності, документальності та переконливості. Естампи, виконані літографськими інструментами та матеріалами, частіше базувались на засадах академічного натурного рисунка і найбільш відповідали критеріям реалістичного напрямку в радянському мистецтві.

Епізоди та герої революції зображені в дипломних роботах студентів КДХІ: С. Рябцова («Даш Крим», 1970), О. Петренка («Лейтенант П. П. Шмідт», 1974), С. Ліфенка («Олександра Коллонтай», 1974), Є. Бобрика («Російський революціонер І. Ф. Смирнов-Ласточкін», 1975), О. Василенко («Софія Перовська», 1976), Ю. Ларіонова («Жінки революції», 1977). Історії Київської Русі присвячена серія літографій Ю. Рубашова «Ярослав Мудрий» (1971), зацікавлення долею й вчинками постатей минулого простежується в естампах Н. Дмитренко «Жінки України» (1970). Події Другої світової війни, очевидцем чи учасником якої був майже кожен мешканець нашої країни, знайшли своє відображення в графічних серіях художників С. Кочергана («Від Путивля до Карпат», 1972), В. Нікітіна («Жінки у Великій Вітчизняній війні», 1973), В. Мовчана («Велика Вітчизняна війна», 1976).

У побутовому жанрі виконані літографії Г. Казакова («Свята земля», 1971), О. Сизикової («Крим соціалістичний», 1972), О. Янголя («Весілля», 1972), В. Міщенко («Наші діти», 1974). Трудові будні громадян країни відображені в творах Ю. Кутілова («Метробудівці», 1976), (іл. 2) Н. Іванової («Трудові дні», 1977), О. Папірного («Підземні горизонти», 1977), Л. Небеленчука («Адмірал Всесвіту», 1976), А. Завгороднього («Герої соціалістичної праці – мої земляки», 1979). П. Кліваденко в своїй дипломній роботі «Моє місто» (1978) зобразив краєвиди Києва, його визначні споруди – центральний стадіон, Видубицький монастир, Московський міст.

Низку літографських серій створено за мотивами поезій та музичних творів. Зокрема йдеться про роботи О. Бабака («Пісні революції та громадянської війни», 1970), В. Ходзинського («Час і музика», 1974), а також

Іл. 3. Ю. К у т і л о в. «В забої». Із серії «Метробудівці». Літографія. 1976

В. Шляпіна, який в дипломній роботі «Сергій Єсенін» (1972) звертається до поезій російського поета; в аркушах О. Агафоновна («Класична музика», 1971) зображені виконавці старовинної та камерної музики, музиканти, що грають на мадригалі й органі.

Чимало випускників вже в стінах інституту продемонстрували свою творчу зрілість, досконале володіння графічною технікою, достатньо розвинене композиційне мислення. Зокрема, літографії Ю. Кутілова про метробудівців з індустріальними мотивами вирізняються динамічністю, структурованістю, ритмізацією простору, щільною побудовою композицій та насиченістю багатопігурними сценами. В серії графічних аркушів Л. Небеленчука, які вписані в арочні форми, суміщені портрети інженера-винахідника С.Корольова з тлом, що умовно символізує його професійну діяльність та розкриває отримані ним досягнення в галузі науки й техніки.

Художниця О. Василенко для висвітлення життєвого шляху Софії Перовської використовує фризиви й площинні композиції, які нагадують театральні підмостки, акцентуючи увагу на героях революційних подій та визвольних рухів.

Кращі дипломні роботи експонувались на Республіканській виставці творів молодих художників «Молодість країни» (1976). Серед них: естампи Є. Бобрика, О. Василенко, Ю. Кутілова, В. Мовчана та Л. Триммері. Також були представлені літографії, створені випускниками КДХІ після завершення навчання, серед яких: жанрові твори Г. Галинської, Л. Загорної, Н. Каверзневої, В. Куцевич-Бистрової, Г. Казакова, О. Папірного, Ю. Рубашова, В. Морозової, пейзажі А. Свірського, А. Толкачової та автопортрет Н. Селіванової.

Необхідно також відзначити, що дипломні роботи В. Нікітіна, Ю. Рубашова, Г. Казакова, О. Папірного, Ю. Ларіонова, Г. Галинської та В. Ходзинського увійшли до експозицій різних республіканських виставок.

Молоді художники виходять на мистецьку арену як самодостатні мистці та заявляють про себе на весь голос, відпрацьовуючи авторський стиль і манеру. Мистці різних поколінь мали можливість створювати літографії в експериментальній естампній майстерні Спільки художників України в Києві та демонструвати їх на різноманітних тематичних художніх виставках й конкурсах книги. Традиційні ювілейні виставки, присвячені річницям жовтневої революції, з'їздам КПРС, Компартії України та ВЛКСМ, радянської армії і військово-морського флоту, створенню СРСР та визволенню України від німецько-фашистських загарбників, – все рясніло розмаїттям творів образотворчого мистецтва, серед яких естампи київських художників-графіків виглядали невимушено, свіжо та цікаво [1].

Жанровий діапазон графічних творів цього періоду широкий: портрети сучасників та історичних постатей, природні та урбаністичні пейзажі різного характеру, побутові й батальні сцени, історичні реконструкції. Теми виставок здебільшого були продиктовані владою держави; перед художниками (вміщеними до прокрустового ложа методу соцреалізму) ставились певні

завдання, які вони мали вирішувати. Проте багато мистців, навіть будучи затиснутими в лещатах радянської ідеології, створили справді вартісні мистецькі твори. Маючи можливість подорожувати країною завдяки творчим відрядженням, художники спостерігали, збирали матеріал і відтворювали побачене в графічних аркушах, знаходили різноманітні композиційно-стильові та образно-пластичні вирішення, нові прийоми і шляхи втілення задуму. Не зважаючи на те, що вони були ізольовані державою від здобутків тогочасного світового мистецтва, знаходили можливість ознайомитись з творчістю окремих авторів американської, іспанської, німецької та французької графіки, дізнатись про різні напрямки та тенденції в графічній мові.

У 1970-х роках серед учасників виставок були Ю. Рубашов («Синя хустинка», 1970; серія «Князі кийвські», 1975) (іл. 3), Ю. Ларіонов (композиція до твору О. Довженка «Відступник», 1973), Г. Казаков («Карусель», 1970; «Країна будеється», 1977), А. Навроцький (кольорові літографії «Кийвський пляж», «На Говерлу», «Після тренування», 1971), Ю. Северин (кольорові літографії «Час пік», «По берлінському бруку», 1971; серія «Розгром отаманів», 1977), В. Новиковський (серії «Металурги Петрівки», 1971, та «Ранок КАМАЗу», 1975), Ю. Шейніс (серія «Північні береги», 1970; кольорові літографії «Плавка чавуну», «Завод», «Проба сталі», 1971), О. Овчинникова (серія «Свято завжди з тобою», 1971), Н. Божко (серія «Комсомол України», 1970–1972), В. Шляпін («В. Ярошенко», 1970; «Ю. Кондратюк», 1971), Г. Гаркуша («За Дніпро, за Київ», 1978), Г. Варкач (триптих «Вогняні роки», 1977–1978), О. Мікора (серія «Шляхи Перемоги», 1978), А. Чебикін («Штурм перекопу», 1978), В. Нікітін (серія «Медсестрам Великої Вітчизняної війни присвячується», 1975) (іл. 4) – лауреат Республіканського конкурсу «Молоді голоси». Літографії мистців віддзеркалювали різні соціальні процеси, відтворювали повсякденне життя пересічного громадянина нашої держави та його відданість своїй справі, зображували епізоди боротьби й підкреслювали героїзм захисників вітчизни в

Іл. 4. Ю. Рубашов. «Князь Володимир». Із серії «Князі кийвські». Літографія. 1975

Іл. 4. В. Нікітін. Дорогами війни. Із серії «Медсестрам Великої Вітчизняної війни присвячується». 1975

Другій світовій війні з певною мірою узагальнення та лаконічно. Так, серії В. Никітіна присвячені мужності жінок, які несли на своїх плечах тягар Другої світової війни, самовідданості та відвазі медсестер. Характерними рисами літографій-естампів мистця є їхня композиційна стрункість, виразність характерів та проникливість. Вартими уваги дослідників є й графічні твори Ю.Рубашова, який виявив зацікавленість історією Київської Русі та символічно й алегорично зобразив київських князів Володимира, Ярослава, Святослава й княгиню Ольгу.

У книжковій графіці працювали досвідчені майстри графіки Г.Зубковський (ілюстрації до повісті В. Василевської «Райдуга», 1979), Ю.Северин (ілюстрації до творів О. Вишні, 1971), М. Пшінка (оформлення та ілюстрації до твору М. Горького «Серце Данко», 1974), О. Петрова (ілюстрації до Данте Аліг'єрі «Божественна комедія», 1970–1978) та інші. Їхні графічні твори відзначаються виразністю графічної мови, внутрішньою змістовністю та оригінальністю у трактуванні сюжетів [8]. Також цікавими для нас є сюрреалістичні, з філософським підтекстом, майстерно виконані та витончено промальовані літографії О. Петрової (випускниці факультету графіки Київського відділення Українського поліграфічного інституту ім. Івана Федорова) до твору Данте.

Саме мистецтво книги давало більше можливостей реалізувати свій творчий потенціал та проявитись як мистець, розкривало ширші обрії для самовираження.

Плідно працював у техніці літографії М. Попов (викладач графічних технік КДХІ), який також активно займався виставковою діяльністю. Ним, як вправним майстром літографії, були створені серії: «Роки окупації» (1969–1970), «Партизанська сюїта» (1974–1975), «Боротьба та становлення» (літографія-асфальт, 1974–1982), в яких з суворим драматизмом та трагічністю розкрита тема війни, передано психологічний стан людини-борця. Мистецтвознавець В. Рубан зауважує, що: «Органічне чуття композиції, колірної плями та площинності аркуша спричинило високий професіоналізм його творів, тільки їм властиве мелодійне наповнення силуетних обрисів та виразних лінійних ритмів» [5, с. 474].

Чимало мистців працювали на замовлення на Київському комбінаті монументально-декоративного мистецтва та творчо-виробничому об'єднанні «Художник», які належали Спільці художників України. Зокрема, комбінат співпрацював з організацією «Укркнига поштою», що розповсюджувала тематичні альбоми художніх творів у навчально-виховних закладах, та отримував пропозиції, приурочені до різних подій, річниць тощо. Так, київські художники цеху графічного мистецтва виконали високохудожні естампи: М. Попов і О. Чернець – до альбому за творами Лесі Українки (1971); В.Кравченко, А. Базилевич, М. Маковський, Ю. Северин, О.Чернець, В.Губенко, М.Прокопенко – до ювілею Григорія Сковороди (1972); А.Бабкова, А. Базилевич, В. Морозова, В. Ульянова, Г. Варкач, О. Возіанов,

В. Мельниченко, С. Гришин – до 150-річчя повстання декабристів (1975); М. Прокопенко, М.Компанець, А. Базилевич – до альбому «Іван Нечуй-Левицький» (1978) та інші.

Висновки. Літографія кийвських художників-графіків 1970-х років – це пласт високої графічної культури в мистецтві, визначальними рисами якої були майстерність, художньо-технічна досконалість, виразність образотворчих форм та чітка побудова композицій.

Літографське мистецтво художників-графіків кийвської школи упродовж 1970-х років розвивалося в реалістичному напрямку, продовжуючи мистецькі тенденції 1960-х років, проте були відчутні раціонально-конструктивні та асоціативно-метафоричні тенденції. Творчість художників, які потрапили у жорна історії періоду «застою», відзначалася аскетизмом композицій, точним рисунком, відсутністю «лакування» дійсності та надмірного пафосу.

У книжковій графіці спостерігається полістилізм, множинність індивідуальних підходів до трактування літератури. Художники книги, які, перетворюючи літературний образ в образотворчий, прагнули розширити межі сприйняття твору читачем, поглиблюючи його зміст, і таким чином органічно звучали в унісон з авторами книг.

1. *Афанасьев В. А.* Українське радянське мистецтво 1960–1980-х років. Нариси з історії українського мистецтва / В. А. Афанасьев – К.: Мистецтво, 1984. – 224 с.: іл.

2. *Історія українського мистецтва*: в 5 т. Т. 5: Мистецтво ХХ ст. / під ред. Г. Скрипник. – К.: НАН України. ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2007. – 1048 с.

3. *Лагутенко О. А.* ГРАФІЧЕН ГРАФІКІ. Нариси з історії української графіки ХХ століття / Ольга Лагутенко – К.: Грані-Т, 2007. – 168 с.: іл.

4. *Лагутенко О. А.* Українська графіка ХХ століття: навчальний посібник / Ольга Лагутенко – К.: Грані-Т, 2011. – 184 с.: іл.

5. *На межі II–III тисячоліть: Художники Києва. Із дерева життя українського образотворчого мистецтва* / Упоряд. В. Л. Андрієвської; вступ. сл. В. Ю. Белічка. – К.: Криниця, 2009. – 524 с.: іл.

6. *Народний художник України Микола Попов: Альбом* / авт. вступ. ст. В. Могилевський. – К.: ТОВ Європа Принт, 2004. – 199 с.: іл.

7. *Христенко В. Є.* Техніки авторського друку. Офорт, літографія, дереворит та лінорит, шовкотрафаретний друк / В. Є. Христенко: Навч. посіб. – Х.: Колорит, 2004. – 83 с.: іл.

8. *Шпаков А. П.* Художник і книга. Українська радянська книжкова графіка: шляхи становлення і розвитку / Анатолій Шпаков – К.: Мистецтво, 1973. – 255 с.: іл.

Литография в творчестве киевских художников-графиков 1970-х годов

Екатерина Попович

Анотация. Статья посвящена творчеству киевских художников-графиков 1970-х годов, которые работали в литографской технике. Рассмотрено тематику эстампов киевских мастеров-литографов исследуемого периода. Автором частично охарактеризованы образно-стилистические особенности графических произведений.

Ключевые слова: литография, асфальт, эстамп, плоская печать.

Development of lithography art by the Kyiv graphic school in the 1970-s

Kateryna Popovych

Annotation. The Kyiv graphic school is one of the most powerful and significant artistic centres of the country known for its professionalism, well-developed traditions and high creative potential. The modern artists use lithography technique rather rarely because of complicated printing technology.

Lithography has various expression tools and plastic means depending on the lithographic manner used by the artist. This type of printmaking graphics was rather popular in the 70-s among the young artists as well as among mature graphic artisans. Students of the Kyiv State Art Institute were able to make themselves masters of lithography technique under the guidance of the highly experienced specialists. Many graduates have chosen lithography for their diploma thesis. The following students: Natalya Boldyryeva, Valentyna Turykina, Natalya Kornyeeva, Yuriy Skakandiy, made illustrations for the books of the Ukrainian authors at the book graphic workshop being supervised by professor Vasyl Kasiyan and associate professor Vasyl Chebanyk. Students Anna Tolkachova, Lyudmyla Zagorna, Mykola Draga, Olena Tertychna illustrated the books of the Russian writers, students Halyna Halynska and Lidiya Trymmeri have chosen the foreign literature.

At the easel graphic workshop under the direction of the associate professor and then professor Selivanov the students focused on the socialist construction topics limited by the "socialist realism" method. They picked out the history of their native country as a subject of their works, i.e. students Serhiy Ryabtsov, Oleksiy Petrenko, Serhiy Lifenko, Yevhen Bobryk, Olena Vasylenko, Yuriy Larionov, Natalya Dmytrenko depicted the events and heroes of the revolution and the Civil War. The Rubashov's series of lithographic works were dedicated to the history of Kievan Rus. The events of the Second World War were depicted by the following graphic artists: Serhiy Kochergan, Volodymyr Nikitin, Vitaliy Movchan and Leonid Nebelenchuk. The lithographs by Georgiy Kazakov, Olena Syzikova, Oleksiy Yangol, Vira Mishchenko, Olena Yukhno, Yuriy Kutilov, Natalya Ivanova, Oleksandr Papirnyy and Anatoliy Zavhorodniy showed everyday life. Petro Klivadenko has chosen the landscapes of Kyiv for his diploma thesis. The series of litographs by Oleksandr Babak, Volodymyr Khodzynskyy and Viktor Shlyapin were inspired by the music works. Oleksandr Agafonov depicted ancient musicians and the chamber music performers.

The best diploma thesis were presented at Molodist Krayiny (The Youth of Country) Republican Exhibition in 1976. The young artists Yevhen Bobryk, Olena Vasylenko, Yuriy Kutilov, Vitaliy Movchan, Lidiya Trymmeri entered on the artistic scene as the self-reliant artists with their own manner and style.

Yuriy Rubashov, Georgiy Kazakov, Oleksandr Papirnyy, Hryhoriy Harkusha, Borys Shats, Yuliy Sheinis, Nina Bozhko, Mykola Popov, Volodymyr

Novykovsky and other young artists participated in different art exhibitions in the 70-s presenting their easel graphic art works. The range of genres of that period was really vast, including the portraits of contemporaries and historical figures, urban and countryside landscapes, battle pieces and pictures of routine life, etc. The state authorities have determined the topics of exhibitions, therefore the specific tasks were set up for the artists which limited their creativity by the Procrustean bed of socialist realism. Many artists being in the grip of the Soviet ideology managed to create truly worthwhile works. Georgiy Zubkovskyy, Mykola Pshinka, Yuriy Severyn, Natalya Ivanova, Olha Petrova focused on book illustrations, their eikons were distinguished by elegance of graphic means, inner thoroughness and originality in theme depiction.

Conclusions. The lithographs made by Kyiv graphic artists in the 1970-s are considered to be the samples of the high graphic culture esteemed for its mastership, technique excellence, riches of artistic means and clear-cut compositions. It was a stagnant period outlined by composition asceticism, sharp-cut drawing, lack of sugarcoating of reality and excessive pathos. Book illustrations of that period are marked by polystyle and multiple personal approaches to literature interpreting.

Key words: litography, block print, flat-bed lithography, eikon.